

Informator dotyczący planów związanych z rozpoczęciem nowego etapu w życiu

**Przygotowanie niepełnosprawnych dzieci do
opuszczenia szkoły i podjęcia pracy, dalszej
nauki lub samodzielnego życia**

W kwestiach związanych z zatrudnieniem lub podczas udostępniania programów Departament Oświaty Stanu Maryland nie dyskryminuje nikogo z uwagi na rasę, kolor skóry, płeć, wiek, pochodzenie, wyznawaną religię, niesprawność lub orientację seksualną. Wszelkie pytania związane z polityką Departamentu prosimy kierować do oddziału Equity Assurance and Compliance Branch, Office of the Deputy State Superintendent for Administration, Maryland State Department of Education, 200 West Baltimore Street, 6th Floor, Baltimore, Maryland 21201-2595, tel.: 410-767-0433, faks: 410-767-0431, TTY/TDD: 410-333-6442, www.MarylandPublicSchools.org.

Niniejszy dokument został opracowany i wydany przez Departament Oświaty Stanu Maryland (Maryland State Department of Education – MSDE), Wydział Nauczania Specjalnego/Służby Wczesnej Interwencji (Division of Special Education/Early Intervention Services), na mocy ustawy IDEA [ustawa o kształceniu osób niepełnosprawnych], **grant nr H027A090035, część B**, ufundowany przez Amerykański Departament Oświaty (U.S. Department of Education), Biuro ds. nauczania specjalnego i usług z zakresu resocjalizacji (Office of Special Education and Rehabilitative Services). Poglądy zawarte w niniejszym dokumencie niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Amerykańskiego Departamentu Oświaty lub innego urzędu federalnego. Departament Oświaty Stanu Maryland, Wydział Nauczania Specjalnego/Służby Wczesnej Interwencji otrzymuje fundusze z Biura ds. programów nauczania specjalnego, Biura ds. nauczania specjalnego i usług z zakresu resocjalizacji Amerykańskiego Departamentu Oświaty.

Niniejszy dokument nie jest objęty prawami autorskimi. Czytelnicy mogą go kopiować i przekazywać innym. Prosimy jednak o zamieszczenie informacji o Departamencie Oświaty Stanu Maryland i Wydziale Nauczania Specjalnego/Służbach Wczesnej Interwencji.

James H. DeGraffenreidt, Jr.

Prezes

Stanowa Rada Oświaty

Nancy S. Grasmick

Kurator oświaty

Carol Ann Heath

Zastępca kuratora oświaty

Wydział Nauczania Specjalnego/Służby Wczesnej Interwencji

Martin O'Malley

Gubernator

**Informator dotyczący planów związanych z
rozpoczęciem nowego etapu w życiu
Przygotowanie niepełnosprawnych dzieci do opuszczenia
szkoły i podjęcia pracy, dalszej nauki lub samodzielnego
życia**

Spis treści

Informacje na potrzeby domowego archiwum związanego z planami dotyczącymi rozpoczęcia przez dziecko nowego etapu w życiu.....	i
Ogólne informacje na temat rozpoczynania nowego etapu w życiu.....	1
Ustawa o kształceniu osób niepełnosprawnych (Individuals with Disabilities Education Act – IDEA) z roku 2004.....	2
Plany związane z rozpoczęciem nowego etapu w życiu	4
Ukończenie szkoły	4
Opinia końcowa (Exit Document)	5
Uprawnienia i niezbędne kwalifikacje	6
Urzędy stanu Maryland oferujące świadczenia dla osób dorosłych.....	6
1. Maryland Developmental Disabilities Administration – DDA [wydział ds. zaburzeń rozwojowych].....	7
2. Division of Rehabilitation Services – DORS [wydział ds. świadczeń związanych z resocjalizacją]	13
3. Mental Hygiene Administration – MHA [wydział ds. higieny psychicznej].....	15
4. Division of Workforce Development and Adult Learning [wydział rozwoju siły roboczej i kształcenia osób dorosłych]	23
Rola rodziców w procesie planowania przyszłości dziecka po ukończeniu szkoły	27
Rola ucznia w procesie planowania przyszłości po ukończeniu szkoły	28
Informacje na temat kontaktowania się z placówką oferującą stosowne świadczenia	29

Informacje na potrzeby domowego archiwum związanego z planami dotyczącymi rozpoczęcia przez dziecko nowego etapu w życiu

Przewidywana data ukończenia szkoły: _____

Po ukończeniu szkoły moje dziecko otrzyma:

_____ świadectwo ukończenia szkoły średniej stanu Maryland
_____ świadectwo potwierdzające opanowanie wiadomości i
umiejętności określonych w programie nauczania szkoły średniej stanu Maryland

Moje dziecko ukończy: _____
(kierunek)

Moje dziecko otrzyma plan nauczania i rozwoju zawodowego dnia: _____
(data)

Moje dziecko otrzyma opinię końcową (Exit Document) dnia: _____
(data)

Pozycje, które powinny zostać uwzględnione w domowym archiwum dotyczącym **planów
związanych z rozpoczęciem nowego etapu w życiu**:

Ostatni indywidualny program nauczania _____

Ostatnia ocena psychologa _____

Ostatnia ocena postępów w nauce _____

Odcinek wypłaty (od każdego pracodawcy) _____

Wykaz nagród* _____

Kopie listów gratulacyjnych* _____

Kopie dyplomów uznania* _____

* Pozycje, które nie muszą być związane ze szkołą.

Ogólne informacje na temat rozpoczynania nowego etapu w życiu

Co będziemy robić jako dorośli?

W jaki sposób możemy zrealizować swoje cele?

Głównym przedmiotem *Informatora dotyczącego planów związanych z rozpoczęciem nowego etapu w życiu* przygotowanego przez Departament Oświaty Stanu Maryland jest proces przechodzenia dziecka niepełnosprawnego ze szkoły do odpowiedniej placówki kształcenia policealnego, pracy lub samodzielnego życia i wspieranie w przygotowaniu go do rozpoczęcia kolejnego etapu w życiu. Nie wszyscy uczniowie będą mieli takie same cele i możliwości wyboru tej samej drogi. Każdy uczeń powinien mieć cele związane z przyszłym zatrudnieniem w pełnym lub niepełnym wymiarze godzin lub zatrudnieniem wymagającym udzielenia mu pewnej pomocy. Każdy uczeń powinien mieć cele i możliwości wyboru placówki kształcenia policealnego lub szkolenia, dzięki któremu będzie mógł znaleźć upragnioną pracę. Uczeń może nawet mieć cele związane z samodzielnym życiem.

Celem amerykańskiej ustawy o kształceniu osób niepełnosprawnych (Individuals with Disabilities Education Act – IDEA) jest „zapewnienie wszystkim niepełnosprawnym dzieciom dostępu do stosownej darmowej oświaty publicznej kładącej nacisk na edukację specjalną i związane z nią świadczenia dostosowane do ich specyficznych potrzeb i przygotowujące je do podjęcia pracy i samodzielnego życia”. Znowelizowana w 2004 r. ustawa IDEA zawiera sformułowania dotyczące planów związanych z rozpoczęciem nowego etapu w życiu i możliwości związanych z dalszym życiem. Ustawa kładzie nacisk na konieczność współpracy pomiędzy uczniami, nauczycielami, rodzicami i świadczeniodawcami w celu wspierania uczniów w realizacji ich celów. Niniejszy informator ma za zadanie pomóc rodzicom, uczniom, nauczycielom i świadczeniodawcom w nawiązywaniu kontaktów. Zawiera on również informacje niezbędne dla rodziców w procesie planowania.

Celem informatora jest nawiązywanie **kontaktów** niezbędnych w procesie planowania. Ukończenie szkoły i rozpoczęcie dorosłego życia wymaga współpracy uczniów, rodziców, nauczycieli i placówek społecznych.

Informator zawiera szczegółowe informacje na następujące tematy:

- ustawa o kształceniu osób niepełnosprawnych (Individuals with Disabilities Education Act – IDEA) z roku 2004; wymagania dotyczące planów związanych z rozpoczęciem nowego etapu w życiu,
- plany związane z rozpoczęciem nowego etapu w życiu,
- wymagania dotyczące świadectwa ukończenia szkoły średniej i świadectwa potwierdzającego opanowanie wiadomości i umiejętności określonych w programie nauczania szkoły średniej stanu Maryland,

- opinia końcowa (Exit Document),
- uprawnienia i niezbędne kwalifikacje,
- stosowne służby:
 1. Division of Rehabilitation Services (DORS) [wydział ds. świadczeń związanych z resocjalizacją],
 2. Developmental Disabilities Administration (DDA) [wydział ds. zaburzeń rozwojowych],
 3. Mental Hygiene Administration (MHA) [wydział ds. higieny psychicznej],
 4. Department of Labor, Licensing and Regulation [departament pracy, wydawania pozwoleń i przepisów] – Division of Workforce Development and Adult Learning [wydział rozwoju siły roboczej i kształcenia osób dorosłych],
- informacje na temat wsparcia dla osób niepełnosprawnych podejmujących naukę w szkole policealnej,
- rola ucznia w procesie planowania jego przyszłości po ukończeniu szkoły,
- rola rodziców w procesie planowania przyszłości dziecka po ukończeniu szkoły,
- informacje na temat kontaktowania się z placówką oferującą stosowne świadczenia.

Ustawa o kształceniu osób niepełnosprawnych (Individuals with Disabilities Education Act – IDEA) z roku 2004

Ustawa IDEA z 2004 roku definiuje proces przechodzenia ze szkoły do dorosłego życia jako „część procesu opartego na wynikach, którego celem jest poprawa osiągnięć edukacyjnych dziecka niepełnosprawnego i jego funkcjonowania w celu ułatwienia mu przejścia ze szkoły do dorosłych zajęć”. Regulacje prawne związane z ustawą IDEA z roku 2004 wydane dnia 14 sierpnia 2006 r. precyzują świadczenia związane z przechodzeniem dziecka ze szkoły do dorosłego życia jako „świadczenia, których celem jest zaspokajanie specyficznych potrzeb uczniów i przygotowanie ich do dalszej nauki, podjęcia pracy i samodzielnego życia”.

Świadczenia te są definiowane jako działania na rzecz niepełnosprawnego ucznia, które:

- są częścią procesu opartego na wynikach, którego celem jest poprawa osiągnięć edukacyjnych dziecka niepełnosprawnego i jego funkcjonowania w celu ułatwienia mu

przejścia ze szkoły do dorosłych zajęć, w tym podjęcie nauki w szkole policealnej, podjęcie nauki w szkole zawodowej, rozpoczęcie pracy w środowisku zapewniającym integrację, podjęcie nauki w placówce kształcenia ustawicznego lub szkole dla dorosłych, korzystanie ze świadczeń przysługujących osobom dorosłym, rozpoczęcie samodzielnego życia lub uczestniczenie w życiu społeczności,

- dostosowane są do indywidualnych potrzeb dziecka, z uwzględnieniem jego mocnych stron, preferencji i zainteresowań,
- obejmują wskazówki, świadczenia powiązane, doświadczenia danej społeczności, rozwijanie celów związanych z zatrudnieniem i innych celów związanych z dorosłym życiem oraz zdobywanie umiejętności związanych z codziennym życiem i ocenę zainteresowań zawodowych.

W stanie Maryland planowanie przyszłości dziecka i świadczeń związanych z jego przejściem ze szkoły do dorosłego życia rozpoczyna się w roku szkolnym, w którym kończy ono 14 lat.

Plany związane z rozpoczęciem nowego etapu w życiu

Celem procesu przygotowywania planów związanych z rozpoczęciem nowego etapu w życiu jest udzielenie niepełnosprawnym uczniom pomocy w trakcie nauki w szkole i przygotowanie ich do życia w dorosłym świecie. Aktywność uczniów jako osób dorosłych może być połączeniem następujących działań:

- zatrudnienie,
- nauka w szkole policealnej,
- szkolenie pracownicze,
- samodzielne życie,
- uczestniczenie w życiu społeczności,
- świadczenia dla osób dorosłych.

Planowanie przyszłości ucznia rozpoczyna się już w szkole podstawowej podczas zajęć poświęconych znaczeniu pracy w życiu każdego człowieka. Niezwykle ważną rolę odgrywa tutaj rodzina. Rodzice mogą codziennie dzielić się z dziećmi swoimi doświadczeniami i zapoznawać je z zawodami wykonywanymi przez poszczególnych członków rodziny i sąsiadów.

Planowanie przyszłości ucznia jest pierwszym etapem opracowania indywidualnego programu nauczania dla dzieci w wieku 14 lat i starszych. Proces ten rozpoczyna się od przekazania przez ucznia nauczycielowi informacji na temat jego zainteresowań i preferencji. Następnie:

1. Uczeń i nauczyciel ustalają możliwości związane z przyszłością ucznia po ukończeniu szkoły średniej związane z zatrudnieniem, nauką w szkole policealnej, szkoleniem i, jeżeli to możliwe, samodzielnym życiem. Możliwości te ustalane są w oparciu o odpowiednie oceny wyników stosowne dla wieku.
2. Potem nauczyciel planuje zakres świadczeń, w tym przedmioty objęte programem nauczania i roczne cele, które będą musiały zostać zrealizowane w kolejnym roku szkolnym w celu umożliwienia uczniowi dokonania niezbędnych postępów (wszystkie te informacje są uwzględniane w indywidualnym programie nauczania)
3. Procedura ta jest powtarzana każdego roku w celu sprawdzenia, czy zainteresowania i cele ucznia nie zmieniły się. Indywidualny program nauczania jest stosownie korygowany w celu zapewnienia postępów ucznia zbliżających go do realizacji ustalonych celów.

Ukończenie szkoły

Aby uzyskać **świadcstwo ukończenia szkoły średniej stanu Maryland** uczeń musi uzyskać przynajmniej 21 punktów. Poza wymaganą liczbą punktów każdy uczeń musi zaliczyć siedemdziesiąt pięć (75) godzin prac społecznych lub zrealizować lokalny program tych prac. Szkoły mogą ustalać lokalnie dodatkowe wymagania dotyczące liczby punktów lub rozszerzać program zajęć w celu zmotywowania uczniów do spełnienia lokalnych wymagań wykraczających poza minimum ustalone przez stan. Z uwagi na zbieżność systemu punktacji za

realizację określonych przedmiotów i głównych celów nauczania każdy uczeń musi realizować przedmioty podlegające egzaminom, podczas których oceniane są postępy uczniów szkół średnich (High School Assessment – HSA). W roku, w którym uczeń będzie zaliczał przedmiot, musi przystąpić do egzaminu HSA.

Uczniowie niepełnosprawni, którzy nie mogą spełnić wymagań pozwalających na otrzymanie świadectwa ukończenia szkoły średniej mogą otrzymać **świadectwo potwierdzające opanowanie wiadomości i umiejętności określonych w programie nauczania szkoły średniej stanu Maryland** zastrzeżeniem spełnienia jednego z poniższych warunków:

- uczeń realizował program nauczania przez przynajmniej cztery (4) lata powyżej ósmej klasy lub odpowiednika dla wieku i zespół ds. indywidualnych programów nauczania oraz rodzice dziecka uznali, że zdobyło ono umiejętności niezbędne do podjęcia pracy, funkcjonowania jako obywatel i spełnienia się w życiu,
- uczeń realizował program nauczania przez przynajmniej cztery (4) lata powyżej ósmej klasy lub odpowiednika dla wieku i przed końcem bieżącego roku szkolnego ukończy 21 lat.

Opinia końcowa (Exit Document)

Opinia końcowa zawiera ważne informacje dotyczące indywidualnego programu nauczania, które uczniowie kończący szkołę mogą wykorzystać, kiedy będą chcieli znaleźć pracę, rozpocząć naukę w szkole policealnej, zatrudnić się w zakładzie oferującym zatrudnienie wspierane lub rozpocząć samodzielne życie. Dokument ten jest przekazywany uczniom wraz ze świadectwem ukończenia szkoły średniej lub świadectwem potwierdzającym opanowanie wiadomości i umiejętności określonych w programie nauczania szkoły średniej stanu Maryland.

Niezależnie od tego, czy osoby niepełnosprawne będą chciały podjąć naukę w szkole policealnej, podjąć pracę czy też rozpocząć samodzielne życie, będą **musiały** złożyć podanie o udzielenie pomocy lub zapewnienie stosownych udogodnień. Informacje zawarte w opinii końcowej pomogą im w procesie aplikacyjnym. Dokument generowany jest z wykorzystaniem programu elektronicznego. Opracowywany jest przez nauczyciela i ucznia z wykorzystaniem informacji otrzymanych od jego rodziny.

Dane niezbędne do przygotowania dokumentu powinny być gromadzone podczas posiedzeń zespołu ds. indywidualnego programu nauczania danego ucznia poświęconych planowaniu jego przyszłości. Dokument może stanowić podstawę do wykorzystania w procesie planowania przyszłości ucznia. Opinia dostarcza potencjalnym pracodawcom, placówkom edukacyjnym i podmiotom oferującym świadczenia na rzecz osób dorosłych ważne informacje na temat umiejętności i mocnych stron ucznia i pomocy, jakiej może potrzebować.

Opinia końcowa składa się z dziesięciu części. Każda z nich zawiera słowa kluczowe i określone informacje na temat danej osoby.

- Dane osobowe
- Przedmioty objęte programem nauczania
- Udogodnienia/pomoce niezbędne w szkole
- Preferencje związane z zatrudnieniem
- Cechy
- Zainteresowania
- Udogodnienia/pomoce niezbędne w pracy
- Podstawowe umiejętności
- Doświadczenie zawodowe
- Referencje

Uprawnienia i niezbędne kwalifikacje

Różnica pomiędzy **uprawnieniami** związanymi z oświatą publiczną a świadczeniami dla osób dorosłych opartych na **niezbędnych kwalifikacjach** może nie być oczywista. W stanie Maryland niepełnosprawny uczeń objęty świadczeniami z zakresu kształcenia specjalnego jest **uprawniony** do uczęszczania do odpowiednich szkół publicznych do roku szkolnego, w którym ukończy 21 lat (ustawa IDEA z 2004 r.), lub spełni wymagania dotyczące świadectwa ukończenia szkoły średniej lub świadectwa potwierdzającego opanowanie wiadomości i umiejętności określonych w programie nauczania szkoły średniej stanu Maryland. Aby korzystać ze świadczeń przeznaczonych dla osób dorosłych oferowanych przez stosowne placówki, po opuszczeniu szkoły uczeń musi spełniać **kryteria kwalifikacyjne** i wymagania związane z zapewnianiem funduszy.

Urzędy stanu Maryland oferujące świadczenia dla osób dorosłych

W niniejszej części przedstawiono urzędy, które moga oferować lub nabywać świadczenia dla dziecka po ukończeniu przez niego szkoły. W stanie Maryland działają cztery urzędy stanowe oferujące wspomniane powyżej świadczenia, które umożliwiają usamodzielnienie dzieci niepełnosprawnych w maksymalnym zakresie. Aby korzystać z tych świadczeń, dziecko musi spełniać określone kryteria. **Kryteria kwalifikacyjne** przedstawiono przy opisach poszczególnych urzędów. Wspomniane powyżej urzędy działające w stanie Maryland to:

1. Developmental Disabilities Administration [wydział ds. zaburzeń rozwojowych]
2. Division of Rehabilitation Services [wydział ds. świadczeń związanych z resocjalizacją]/Maryland State Department of Education [Departament Oświaty Stanu Maryland]
3. Mental Hygiene Administration [wydział ds. higieny psychicznej]/Department of Health and Mental Hygiene [Departament Zdrowia i Higieny Psychicznej]
4. Office for Workforce Development and Adult Learning [biuro rozwoju siły roboczej i kształcenia osób dorosłych]/Maryland Department of Labor, Licensing and Regulation [departament pracy, wydawania pozwoleń i przepisów]

W części tej można również znaleźć opis świadczeń wsparcia w zakresie policealnego kształcenia osób niepełnosprawnych, o które może ubiegać się uczeń niepełnosprawny, który zamierza kontynuować naukę w szkole policealnej, w tym na uniwersytecie, w kolegium, szkole przygotowującej na studia uniwersyteckie lub szkołach zawodowych.

1. Maryland Developmental Disabilities Administration – DDA [wydział ds. zaburzeń rozwojowych]

Wydział Developmental Disabilities Administration (DDA) działający pod auspicjami departamentu Maryland Department of Health and Mental Hygiene zapewnia system skoordynowanych świadczeń, dzięki którym osoby z zaburzeniami rozwojowymi otrzymują pomoc pozwalającą im na integrację z otoczeniem. Świadczenia oferowane są przez liczne placówki działające głównie w ramach sieci organizacji *non-profit*.

Wydział DDA pełni rolę kierowniczą w nawiązywaniu współpracy pomiędzy rodzinami, świadczeniodawcami oraz lokalnymi i stanowymi urzędami, a także dba o to, aby osoby z zaburzeniami rozwojowymi i ich rodziny miały dostęp do zasobów niezbędnych do rozwoju, w tym do zasobów dostępnych dla ogółu społeczeństwa. Z uwagi na wiarę w prawa i godność każdego człowieka, celem działań wydziału DDA jest:

- zapewnienie osobom z zaburzeniami rozwojowymi i ich rodzinom możliwości wyboru świadczeń i pomocy dostosowanej do ich potrzeb,
- integracja osób z zaburzeniami rozwojowymi ze społeczeństwem,
- zapewnianie pomocy na wysokim poziomie umożliwiającej maksymalny rozwój jednostki,
- opracowanie korzystnego ze względów finansowych i elastycznego systemu świadczeń pozwalającego na najlepsze wykorzystanie środków, które mieszkańcy stanu Maryland przeznaczyli na pomoc osobom z zaburzeniami rozwojowymi.

Misją wydziału DDA jest zapewnienie pełnego udziału osób z zaburzeniami rozwojowymi i ich rodzin we wszystkich aspektach życia społecznego. Ponadto celem DDA jest

zapewnienie dostępu do pomocy i świadczeń na wysokim poziomie niezbędnych do osobistego rozwoju, uzyskania niezależności i wydajności. DDA stara się umożliwić wszystkim osobom z zaburzeniami rozwojowymi korzystanie z czterech zasad samostanowienia, na które składa się: (1) wolność dokonywania wyborów, (2) kontrola nad świadczeniami i wsparciem, (3) odpowiedzialność za organizowanie środków oraz (4) udogodnienia niezbędne do życia w społeczności.

Niezbędne kwalifikacje

Osoba jest uprawniona do korzystania z pełnego zakresu świadczeń, jeżeli jest trwale dotknięta niepełnosprawnością w stopniu ciężkim, która:

- jest wynikiem upośledzenia fizycznego lub umysłowego (za wyjątkiem przypadków zdiagnozowania jedynie choroby psychicznej) lub połączenia upośledzenia fizycznego i umysłowego,
- ujawniła się zanim osoba ta skończyła 22 lata,
- jest najprawdopodobniej trwała,
- uniemożliwia samodzielne życie bez wsparcia z zewnątrz lub stałej i regularnej pomocy,
- wymaga zapewnienia specjalnej, interdyscyplinarnej lub ogólnej opieki, leczenia lub innych świadczeń, które są planowane i koordynowane na potrzeby tej osoby.

(Health General 7-101[e])

Osoba jest uprawniona do korzystania wyłącznie ze świadczeń w zakresie wsparcia, jeżeli jest trwale dotknięta niepełnosprawnością w stopniu ciężkim, która:

- a. jest wynikiem upośledzenia fizycznego lub umysłowego (za wyjątkiem przypadków zdiagnozowania jedynie choroby psychicznej) lub połączenia upośledzenia fizycznego i umysłowego,
- b. jest najprawdopodobniej trwała.

(Health General 7-403[c])

Osoby niepełnosprawne muszą złożyć wniosek o świadczenia oferowane przez DDA i zostać uznane za osoby kwalifikujące się do korzystania z tych świadczeń. Jeżeli osoba niepełnosprawna zostanie uznana za osobę kwalifikującą się do korzystania ze świadczeń oferowanych przez DDA, zostanie zaklasyfikowana do jednej z poniższych kategorii. Kategorie wymieniono w kolejności, w jakiej wnioskodawcy będą otrzymywali świadczenia:

- Kategoria I – Sytuacja kryzysowa
- Kategoria II – Zapobieganie sytuacjom kryzysowym
- Kategoria III – Bieżące zapotrzebowanie

Świadczenia DDA:

- **Program Home and Community-Based Services:** Program Medicaid Home and Community-Based Services (HCBS) [program świadczeń, z których osoba niepełnosprawna korzysta w domu lub w ramach społeczności lokalnej] został zatwierdzony w §1915(c) ustawy Social Security Act [ustawa o ubezpieczeniach społecznych]. Program zezwala władzom stanowym na oferowanie szeregu świadczeń, z których osoby niepełnosprawne korzystają w domach lub w ramach społeczności lokalnej. Świadczenia te pozwalają osobom objętym ubezpieczeniem Medicaid na życie w społeczności i uniknięcie zamknięcia ich w zakładzie. Organy stanowe mają dużą swobodę decyzji w zakresie dostosowywania programu do potrzeb populacji docelowej. Świadczenia objęte programem uzupełniają świadczenia przysługujące osobom niepełnosprawnym w ramach stanowego planu związanego z ubezpieczeniem Medicaid lub innych federalnych, stanowych i lokalnych programów publicznych, a także wsparcie zapewniane przez rodziny i społeczność lokalną. Z programu mogą korzystać osoby, które zostały uznane za uprawnione do korzystania ze wszystkich świadczeń (a nie tylko ze świadczeń w zakresie wsparcia) i uznane przez wydział Division of Eligibility Waiver Services [wydział ds. kwalifikowania osób do korzystania ze świadczeń] departamentu Department of Health and Mental Hygiene [Departament Zdrowia i Higieny Psychiczej] za osoby uprawnione do ubezpieczenia Medicaid w ramach tego programu.
- **New Directions Waiver:** Program New Directions Waiver umożliwia zarządzanie przysługującymi świadczeniami za pośrednictwem usługi Fiscal Management Service (FMS) [usługa związana z zarządzaniem finansami] i z wykorzystaniem usług świadczonych przez tzw. agenta wsparcia. Agent ten pomaga osobie niepełnosprawnej w zarządzaniu świadczeniami i uzyskaniu przez nią umiejętności niezbędnych do takiego zarządzania. Agenci wsparcia uzupełniają służby Resource Coordination [koordynacja zasobów], ponieważ wykonują oni więcej funkcji związanych z codziennym zarządzaniem programem w porównaniu do obowiązków Resource Coordination w postaci przygotowywania nadrzędnych planów, odsyłania do odpowiednich placówek i zapewnienia jakości. Świadczenia dostępne w ramach programu New Directions to świadczenia, których osoby niepełnosprawne potrzebują do udanego życia w swoich własnych domach lub w domach rodzinnych. Świadczenia skierowane do osób niepełnosprawnych to między innymi: Respite [krótkoterminowa opieka zastępcza], Supported Employment [zatrudnienie wspierane], Employment Discovery and Customization Services [szkolenia i doskonalenie umiejętności związanych z zatrudnieniem], Community Learning Services [rozwijanie umiejętności i szkolenia], Community Supported Living Arrangements [pomoc umożliwiającą osobom niepełnosprawnym życie we własnym domu lub w domu rodzinnym], Transportation [transport], Environmental Accessibility Adaptations [przeróbki urządzeń i przebudowy domów w celu ich dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych], Family and Individual Support Services [pomoc dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin], Transition Services [usługi związane z przeprowadzką osoby niepełnosprawnej do własnego domu], Support Brokerage [usługi agenta wsparcia] oraz Assistive Technology and Adaptive Equipment [technologie wspierające i urządzenia pomagające w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych].

- **Community Pathways:** Program Community Pathways zapewnia wsparcie dla osób z zaburzeniami rozwojowymi pozwalające im na życie w domu, a nie w zakładzie lub szpitalu. Świadczenia oferowane w ramach tego programu uznawane są za „tradycyjne” świadczenia, w przypadku których świadczeniodawca otrzymuje stosowne środki. Przykładowe świadczenia: Day Habilitation i Extended Day Habilitation [zajęcia prowadzone w odpowiedniej placówce mające na celu poprawę motoryki, rozwijanie zdolności komunikowania się, integrowanie się ze społecznością lokalną itp.] (w tym Supported Employment, Employment Discovery and Customization i Community Learning), Community Residential Services, Community Supported Living Arrangements, Respite, Resource Coordination (Case Management), Environmental Modifications [przeróbki w miejscu zamieszkania], Family and Individual Support Services, Transition Services, Medical Day Care [dzienna opieka medyczna] oraz Assistive Technology and Adaptive Equipment.
- **Employment First:** Świadczenia DDA oparte są na przekonaniu, że osoby z zaburzeniami rozwojowymi MOGĄ pracować pod warunkiem, że zapewni im się odpowiednie warunki, szkolenia i inne wsparcie wykorzystujące mocne strony danej osoby. Świadczenia zapewniane są w otoczeniu o najwyższym stopniu integracji i są zgodne z planem opieki przygotowanym z myślą o potrzebach konkretnej osoby.

UWAGA: *Zatrudnienie jest „pierwszą” opcją w przypadku wszystkich osób w wieku produkcyjnym (16-64) otrzymującym świadczenia DDA.*

- **Governor’s Transitioning Youth Initiative:** Inicjatywa Governor’s Transitioning Youth Initiative (GTYI) powstała w roku 1989 w celu potwierdzenia, że osoby niepełnosprawne w stopniu ciężkim mogą po szkole pracować dla dobra stanu Maryland. Inicjatywa Transitioning Youth obejmuje specjalną kategorię kwalifikacji i pierwszeństwa w zakresie świadczeń. Za pośrednictwem inicjatywy Governor’s Transitioning Youth Initiative wydział DDA, we współpracy z wydziałem Division of Rehabilitation Services (DORS), może zapewnić zatrudnienie wspierane dla kwalifikujących się uczniów, którzy inaczej nie otrzymaliby świadczeń DDA. Aby zakwalifikować się do objęcia inicjatywą Governor’s Transitioning Youth Initiative (GTYI), osoba musi posiadać wszystkie uprawnienia przysługujące osobom z zaburzeniami rozwojowymi. Ponadto inicjatywą objęci są uczniowie w wieku od 21 do 22 lat. Jeżeli uczeń kończy szkołę w dniu następującym po dniu swoich 21 urodzin, będzie mógł korzystać ze świadczeń w ramach inicjatywy przez okres jednego roku od dnia ukończenia szkoły.

Świadczenia w ramach inicjatywy GTYI nie stanowią ciągu świadczeń, z których osoba niepełnosprawna musi po kolei korzystać, aby zdobyć pracę. W pierwszej kolejności wymieniono świadczenia o największym stopniu zintegrowania.

- o **Supported Employment Services** – świadczenia w ramach społeczności lokalnej ułatwiające osobie niepełnosprawnej znalezienie lub utrzymanie pracy, bądź też założenie własnej firmy. Wsparcie, często udzielane za pośrednictwem osobistego asystenta zawodowego, udzielane jest w różnym stopniu w zależności od potrzeb

danej osoby. Wsparcie może utrzymywać się stale na tym samym poziomie lub z czasem stawać się mniej intensywne. Może polegać na samozatrudnieniu, zatrudnieniu indywidualnym i zatrudnieniu grupowym. Osoba niepełnosprawna może sama zarządzać świadczeniami w ramach programu New Directions.

- o ***Employment Discovery and Customization Services*** – krótkotrwałe świadczenia w ramach społeczności lokalnej (3 miesiące), których celem jest zapewnienie zajęć związanych z odkrywaniem, dostosowywaniem i szkoleniem, aby ułatwić osobie niepełnosprawnej znalezienie zatrudnienia w zakładzie pracy zintegrowanej, w którym będzie otrzymywała porównywalne wynagrodzenie. Świadczenia obejmują między innymi: oceny sytuacyjne, rozwój zawodowy, analizę stanowisk i zadań, szkolenia, szkolenia w zakresie umiejętności związanych z pracą, dostosowywanie materiałów, procedur i protokołów wykorzystywanych w pracy itp. Osoba niepełnosprawna może sama zarządzać świadczeniami w ramach programu New Directions.
- o ***Community Learning Services*** – świadczenia w ramach społeczności, które pomagają w rozwijaniu umiejętności i pomocy socjalnej niezbędnej do zdobycia pracy, promują pozytywny rozwój i zapewniają zajęcia, pomoc, wsparcie i możliwości kształcenia się. Świadczenia są w bardzo dużym stopniu zindywidualizowane i obejmują na przykład: szkolenia w zakresie samostanowienia/podejmowania własnych decyzji, pomoc związaną z uczestnictwem w warsztatach i zajęciach, mentoring rówieśniczy, zajęcia dobrowolne, zajęcia promujące zdrowie, socjalizację itp. Osoba niepełnosprawna może sama zarządzać świadczeniami w ramach programu New Directions.
- o ***Traditional Day Habilitation*** – świadczenia realizowane w ramach placówki, których celem jest zapewnienie kompleksowych zajęć mających na celu poprawę motoryki lub utrzymanie jej na danym poziomie, doskonalenie umiejętności związanych z komunikowaniem się, higieną osobistą, spędzaniem wolnego czasu oraz integracją ze społecznością lokalną.
- **Program Ticket to Work:** Program Ticket to Work and Self-Sufficiency to program dla osób niepełnosprawnych, które chcą pójść do pracy. W ramach programu Ticket to Work wydział Social Security Administration przekazuje niepełnosprawnym beneficjentom *Ticket*, który może zostać wykorzystany do otrzymania świadczeń i wsparcia niezbędnego do zdobycia odpowiedniej pracy.

Poniżej podano adresy stron internetowych, na których można znaleźć dodatkowe informacje lub złożyć wniosek o przyznanie świadczeń:

www.ddmaryland.org

1-877-468-3464

Social Security Administration Supported Employment Assistance:

www.socialsecurity.gov/work/

1-800-772-1213

Program Ticket to Work:
www.yourtickettowork.com/

2. Division of Rehabilitation Services – DORS [wydział ds. świadczeń związanych z resocjalizacją]

Wydział Division of Rehabilitation Services Departamentu Oświaty Stanu Maryland zarządza w stanie Maryland programem promującym zatrudnienie, niezależność i samowystarczalność osób niepełnosprawnych w stopniu ciężkim. Sprawą priorytetową dla wydziału jest zapewnianie skutecznych programów i świadczeń dla uczniów niepełnosprawnych w stopniu ciężkim w momencie, kiedy kończą oni szkołę średnią i rozpoczynają pracę, naukę w szkole policealnej i/lub szkolenie zawodowe. Wydział przykładą dużą wagę do współpracy z lokalnym systemem szkolnym, uczniami niepełnosprawnymi, programami społecznymi i członkami rodzin. Wydział DORS podpisał umowę ze wszystkimi lokalnymi rejonami szkolnymi w stanie Maryland w celu uniknięcia nieporozumień i ułatwienia przyznawania świadczeń niepełnosprawnym uczniom.

Wydział DORS oferuje programy i świadczenia za pośrednictwem biura Office of Field Services, biura Office for Blindness & Vision Services i ośrodka Workforce & Technology Center.

- **Kadra wydziału DORS:** Doradcy specjalizujący się w pracy z niepełnosprawnymi uczniami zatrudnieni są w biurach DORS działających w różnych częściach stanu Maryland. Każda szkoła średnia w stanie Maryland ma wyznaczonego doradcę DORS, który ściśle współpracuje z kadrami nauczycielską, w tym z koordynatorem ds. związanych z rozpoczynaniem przez uczniów nowego etapu w życiu i nauczycielami kształcenia specjalnego. Pracownicy DORS przekazują informacje uczniom i ich rodzinom podczas specjalnych targów i innych podobnych imprez szkolnych. Doradca zwykle rozpoczyna bezpośrednią pracę z niepełnosprawnymi uczniami w momencie kiedy zaczynają oni przedostatni rok szkoły. Współpracuje z uczniem i jego rodziną w celu ustalenia, do jakich świadczeń uczeń jest uprawniony i które z nich są dla niego najważniejsze. Następnie przygotowuje plan świadczeń związanych z zatrudnieniem, z których niektóre będą zapewniane jeszcze w trakcie szkoły średniej, a inne po jej ukończeniu.
- **Osoby uprawnione do korzystania ze świadczeń i priorytetowość świadczeń.** Zgodnie z prawem federalnym do korzystania z programu Vocational Rehabilitation (VR) wydziału DORS uprawnione są osoby spełniające następujące warunki: (1) są niepełnosprawne fizycznie lub umysłowo i ich niepełnosprawność może być znaczną przeszkodą w znalezieniu pracy, (2) dzięki świadczeniom będą mogły znaleźć pracę, i (3) do zdobycia pracy wymagają szkolenia zawodowego. Z uwagi na ograniczone środki wydział DORS zapewnia świadczenia wyłącznie osobom niepełnosprawnym w stopniu ciężkim i bardzo ciężkim. Zgodnie z definicją są to osoby, które wymagają wielu różnych świadczeń w długim czasie i których niepełnosprawność w znacznym stopniu ogranicza jedną lub kilka z poniższych umiejętności: możliwość poruszania się, komunikację, dbanie o siebie, samostanowienie, umiejętności interpersonalne, tolerancję w zakresie funkcjonowania w środowisku pracy i umiejętności zawodowe. Z uwagi na dużą ilość chętnych może zostać sporządzona lista oczekujących na świadczenia.

- **Kierowanie uczniów do korzystania ze świadczeń.** Należy zgłaszać uczniów niepełnosprawnych w stopniu ciężkim i bardzo ciężkim (1) objętych kształceniem specjalnym, (2) korzystających z planu „504 Plan”, lub (3) z poważnym uszczerbkiem na zdrowiu, pod warunkiem, że uczniowie ci:
 - 1) chcą znaleźć pracę,
 - 2) mają poważne ograniczenia w jednym z powyższych obszarów związanych z funkcjonowaniem (patrz punkt *Osoby uprawnione do korzystania ze świadczeń i priorytetowość świadczeń*).

Uwaga: Zakłada się, że uczniowie, którzy otrzymują Supplemental Security Income (SSI) [zasilek uzupełniający] lub świadczenia w ramach Social Security Disability Insurance (SSDI), są uprawnieni do korzystania ze świadczeń VR i są osobami niepełnosprawnymi w stopniu ciężkim, i w związku z tym powinny być zgłaszane, pod warunkiem, że ich celem jest znalezienie pracy.

Nie należy zgłaszać uczniów:

- którzy nie są zainteresowani świadczeniami wydziału DORS związanymi z zatrudnieniem,
 - których niepełnosprawność nie wpływa w poważnym stopniu na zdolność funkcjonowania i którzy są w stanie dostać się do szkoły policealnej i/lub znaleźć pracę przy zapewnieniu niewielkich udogodnień.
- **Terminy i sposób zgłaszania.** W większości przypadków DORS rozpoczyna pracę z uczniami na początku przedostatniego roku w szkole średniej. Jeżeli istnieją przesłanki do wcześniejszej współpracy, możliwe jest rozważenie możliwości odstąpienia od tej reguły. Kadra nauczycielska koordynuje kontakty ucznia z wyznaczonym doradcą DORS. Informacje dostarczane przez szkołę wraz ze zgłoszeniem (takie jak oceny, opinia końcowa, indywidualny program nauczania lub plan „504 Plan”) ułatwia ustalenie, czy dany uczeń kwalifikuje się do skorzystania ze świadczeń, i przygotowanie indywidualnego planu zatrudnienia.
 - **Indywidualny plan zatrudnienia.** Doradca DORS współpracuje z uprawnionymi uczniami w celu przygotowania planu świadczeń zwanego indywidualnym planem zatrudnienia. Indywidualny plan zatrudnienia obejmuje świadczenia niezbędne do zdobycia pracy ustalonej z uczniem i jego rodziną. Rodzaj pracy i wymagane świadczenia uzależnione są od mocnych stron ucznia, zasobów, priorytetów, zainteresowań, potrzeb i preferencji. Indywidualny plan zatrudnienia zawiera informacje na temat (1) pracy, jaką chciałby zdobyć uczeń, (2) przewidywanego terminu jej zdobycia, (3) niezbędnych świadczeń, (4) podmiotów, które będą pokrywały koszty świadczeń, oraz (5) sposobu oceny skuteczności świadczeń. W przypadku uczniów objętych kształceniem specjalnym indywidualny plan zatrudnienia jest zgodny z indywidualnym planem nauczania. Zanim uczeń zacznie korzystać ze świadczeń, indywidualny plan zatrudnienia musi zostać zatwierdzony przez DORS.

- **Świadczenia związane z resocjalizacją.** Wydział DORS zapewnia lub organizuje wiele różnych świadczeń w zależności od potrzeb osoby niepełnosprawnej. Mogą to być świadczenia związane z ocenami pozwalającymi ustalić umiejętności i zainteresowania ucznia związane z pracą, podejmowaniem decyzji w sprawie pracy, doradztwem, technologiami wspierającymi, kształceniem w szkole policealnej (szkolenie zawodowe, lokalna szkoła dwuletnia, kolegium/universytet) i praktykami zawodowymi. Świadczenia zapewniane są przez doradców DORS, zatwierdzonych świadczeniodawców lokalnych i ośrodek Workforce & Technology Center – interdyscyplinarny ośrodek znajdujący się w północno-wschodniej części Baltimore.
- **Płatność za świadczenia.** Wydział DORS pokrywa koszty wyłącznie tych świadczeń, które zostały zatwierdzone na piśmie przez jego pracownika. W odniesieniu do płatności za większość świadczeń wydział DORS stosuje skalę ruchomą uzależnioną od dochodów rodziny. Osoby otrzymujące zasiłek SSI nie ponoszą żadnych kosztów związanych ze świadczeniami. Beneficjenci DORS nie ponoszą kosztów wielu świadczeń, w tym świadczeń związanych z ocenami, doradztwem, praktykami zawodowymi, zatrudnieniem wspieranym i urządzeniami pomagającymi w porozumiewaniu się, kiedy wymagają świadczeń związanych ze szkoleniem zawodowym i osobistej pomocy.
- **Nauka w szkole policealnej.** Wydział DORS może pokrywać koszty związane z nauką w szkole policealnej, jeżeli jest ona niezbędna do uzyskania pracy określonej w indywidualnym planie zatrudnienia. Wydział DORS nie jest głównym fundatorem nauki w szkołach policealnych. Osoby, dla których nauka w szkole policealnej jest niezbędna do zdobycia pracy określonej w indywidualnym planie zatrudnienia, muszą co roku ubiegać się o zasiłki i stypendia. Kiedy indywidualny plan zatrudnienia przewiduje naukę w szkole policealnej, wydział DORS może zapewnić środki na pokrycie pierwszych 60 zaliczeń w lokalnej szkole dwuletniej. W drodze wyjątku wydział może pokryć koszty związane z nauką w czteroletniej szkole wyższej.

Aby uzyskać więcej informacji, należy odwiedzić stronę DORS pod adresem: www.dors.state.md.us, skontaktować się ze specjalistą DORS pod numerem 410-554-9109, (telefon bezpłatny) 888-554-0334 lub przesłać wiadomość na adres: dors@dors.state.md.us.

Informacje dodatkowe:

www.dors.state.md.us

Tel.: 410-554-9109

Telefon bezpłatny: 1-888-554-0334

E-mail: dors@dors.state.md.us

3. Mental Hygiene Administration – MHA [wydział ds. higieny psychicznej]

Wydział Mental Hygiene Administration (MHA) sprawuje nadzór nad systemem Public Mental Health System (PMHS) [system zdrowia psychicznego]. Do jego obowiązków należy opracowywanie stosownych polityk, udzielanie świadczeń, przygotowywanie planów dla

całego stanu, alokacja środków i stała poprawa jakości. MHA pokrywa koszty świadczeń związanych ze zdrowiem psychicznym przysługujących osobom objętym ubezpieczeniem Medicaid i osobom, które ze względu na stopień swojej choroby psychicznej i sytuację finansową kwalifikują się do korzystania ze świadczeń dotowanych przez stan. W większości świadczenia te są zapewniane i finansowane za pośrednictwem systemu Fee-For-Service (FFS) [opłata za świadczenie]. Świadczenia i wsparcie, które nie jest refundowane w ramach systemu FFS (np. wsparcie rówieśników, szkolenia dla członków rodzin i inne specjalistyczne świadczenia i pomoc), mogą być zapewniane przez świadczeniodawców na mocy kontraktów z lokalnym organem ds. zdrowia psychicznego lub urzędem Core Service Agency (CSA) [urząd ds. świadczeń dla osób chorych psychicznie] w sposób opisany poniżej.

Osoby chore psychicznie mają dostęp do wielu świadczeń publicznych i prywatnych. Dzięki nim mogą uczestniczyć w życiu społeczności w możliwie największym stopniu.

Misją urzędu Mental Hygiene Administration jest stworzenie skoordynowanego, dostępnego, dostosowanego do kultury i wieku systemu finansowanych ze środków publicznych świadczeń i wsparcia dla osób chorych psychicznie oraz zapewnienie, wraz ze wszystkimi osobami zainteresowanymi, świadczeń w zakresie leczenia i resocjalizacji w celu promowania sposobów radzenia sobie ze stresem, zdrowia i powrotu do zdrowia.

Urzędy **Core Service Agency (CSA)** to lokalne organy ds. zdrowia psychicznego odpowiedzialne za planowanie, zarządzanie i monitorowanie świadczeń związanych ze zdrowiem psychicznym na poziomie lokalnym. Urzędy CSA podlegają Sekretarzowi Departamentu Zdrowia i Higieny Psychicznej (Department of Health and Mental Hygiene) i reprezentują samorządy hrabstwa, które zatwierdzają ich strukturę organizacyjną. Urzędy CSA działają w każdym hrabstwie, tworząc jeden urząd CSA obejmujący pięć hrabstw w regionie wybrzeża środkowego i jeden urząd CSA obejmujący dwa hrabstwa w regionie wybrzeża dolnego. Urzędy CSA mogą być prywatnymi organizacjami *non-profit*, częściami samorządów lub podmiotami quasi-publicznymi.

Organizacja **Administrative Services Organization (ASO)** [organizacja ds. usług administracyjnych] na mocy kontraktu z MHA zatwierdza świadczenia i świadczy usługi związane z oceną wykorzystywania świadczeń, informacjami na temat zarządzania, obsługą roszczeń i ewaluacją.

System Public Mental Health System (PMHS) stanu Maryland:

Warunki, które muszą zostać spełnione, aby korzystać ze świadczeń w ramach systemu

Kryteria stosowane przy kwalifikowaniu chorych do korzystania ze świadczeń uzależnione są od ich rodzaju. Systemem Public Mental Health System obejmowane są osoby, które:

- cierpią na zaburzenia psychiczne zdefiniowane w DSM-IV-TR, ORAZ
- otrzymują świadczenia w ramach ubezpieczenia Medicaid; LUB

- są „podwójnie uprawnione” do korzystania ze świadczeń Medicaid, ale pozostają w systemie Fee-For-Service; LUB
- nie są uprawnione do korzystania ze świadczeń Medicaid i z uwagi na swoją chorobę psychiczną i sytuację finansową mogą być uprawnione do korzystania ze świadczeń związanych ze zdrowiem psychicznym dotowanych (w całości lub w części) przez władze stanowe i/lub przy wykorzystaniu środków lokalnych.

Osoby objęte ubezpieczeniem Medicaid są uprawnione do korzystania ze wszystkich świadczeń w ramach systemu PMHS, kiedy spełniają stosowne kryteria dotyczące koniecznej pomocy medycznej ustalone dla tego poziomu świadczeń.

Osoby, które nie są uprawnione do korzystania ze świadczeń Medicaid, mogą korzystać ze wszystkich świadczeń (za wyjątkiem leczenia w szpitalu na oddziale urazowym i na oddziale dziennym), jeżeli dostępne są odpowiednie środki, zdiagnozowano u nich chorobę psychiczną, mieszkają w stanie Maryland i złożyły wnioski o dostępne świadczenia, spełniają kryteria dotyczące koniecznej pomocy medycznej ustalone dla tego poziomu świadczeń i jeden z poniższych wymogów:

- znajdują się w trudnej sytuacji finansowej i urząd CSA zatwierdził okres kwalifikowania się do objęcia świadczeniami z uwagi na nagłą potrzebę ich zapewnienia; LUB
- w ciągu ostatnich dwóch lat otrzymywały świadczenia w ramach systemu PMHS; LUB
- aktualnie otrzymują zasiłek SSDI z uwagi na stan zdrowia psychicznego; LUB
- są bezdomne; LUB
- w ciągu ostatnich 3 miesięcy zostały zwolnione z więzienia, aresztu lub zakładu karnego; LUB
- w ciągu ostatnich 3 miesięcy wyszły ze szpitala psychiatrycznego znajdującego się w stanie Maryland; LUB
- otrzymują świadczenia wymagane na mocy postanowienia o zwolnieniu warunkowym.

Osoby, które nie są uprawnione do korzystania ze świadczeń Medicaid mogą być zobowiązane do wnoszenia niewielkich opłat za świadczenia z zakresu zdrowia psychicznego lub współpłacenia za te świadczenia.

Poniżej wymieniono świadczenia wchodzące w skład koszyka świadczeń w ramach systemu Public Mental Health System (PMHS). Wszystkie świadczenia zapewniane są w oparciu o warunki niezbędne do ubiegania się o świadczenia i kryteria dotyczące koniecznej pomocy medycznej.

- **Szpitalna opieka psychiatryczna.** Intensywne szpitalne leczenie psychiatryczne osób, u których wystąpiły poważne objawy psychiatryczne zagrażające im i osobom w ich otoczeniu. Opieka szpitalna może obejmować ocenę psychiatryczną i kliniczną, podanie leków, pomoc terapeuty dla chorego i jego rodziny, terapię grupową, opiekę lekarza i pielęgniarki, psychoedukację i opiekę poszpitalną. Z powyższych świadczeń mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli.
- **Dzienna opieka psychiatryczna.** Krótkoterminowe, intensywne leczenie psychiatryczne na oddziale dziennym, którego intensywność jest podobna do leczenia szpitalnego. Leczenie to obejmuje opiekę lekarza i pielęgniarki. Z powyższych świadczeń mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli uprawnieni do korzystania ze świadczeń Medicaid.
- **Leczenie w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym.** Leczenie w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym obejmuje szereg świadczeń diagnostycznych i terapeutycznych związanych ze zdrowiem psychicznym, w tym całodobową dostępność świadczeń związanych ze zdrowiem psychicznym i/lub sytuacją kryzysową dla dzieci, młodzieży i rodzin w ramach kompleksowego podejścia obejmującego koordynację intensywnej opieki. Młodzież może mieszkać z rodziną, rodziną zastępczą, rodziną zastępczą specjalnie przygotowaną do opieki nad osobami chorymi, domach grupowych, terapeutycznych domach grupowych lub samodzielnie.
- **Opieka zastępcza.** Opieka zastępcza to opieka krótkoterminowa zapewniana w domu chorego lub w zatwierdzonej placówce. Jej celem jest uniknięcie hospitalizacji poprzez czasowe zwolnienie opiekunów z obowiązku sprawowania opieki nad chorym. Z powyższych świadczeń mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli.
- **Ośrodek Outpatient Mental Health Center [ośrodek ambulatoryjnej opieki nad osobami chorymi psychicznie] lub opieka lekarza psychiatrii.** Ambulatoryjne leczenie psychiatryczne obejmuje między innymi ocenę psychiatryczną lub kliniczną, terapię indywidualną, terapię grupową, terapię rodzinną, psychoedukację dla rodziny lub nadzór nad leczeniem. Świadczenia te są zapewniane przez zatwierdzone ośrodki Outpatient Mental Health Center (OMHC) lub lekarzy psychiatrów posiadających stosowne uprawnienia. Z powyższych świadczeń mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli.
- **Psychiatric Rehabilitation Program (PRP) [program resocjalizacji osób chorych psychicznie].** Celem programu PRP skierowanego do osób cierpiących na ciężkie choroby psychiczne jest ułatwienie im powrotu do zdrowia i nabycia lub przywrócenia umiejętności związanych z samodzielnym życiem i życiem w społeczeństwie (w tym umiejętności podejmowania decyzji związanych z dbaniem o siebie, leczeniem i uczestniczeniem w życiu społeczności lokalnej), a także promowanie wykorzystywania zasobów w celu integracji chorego z otoczeniem. Program może być realizowany w placówce lub w warunkach bardziej sprzyjających promowaniu udziału chorego w życiu społeczności lokalnej. Z powyższych świadczeń mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli.

- **Residential Rehabilitation Program (RRP) [program resocjalizacji].** Program RRP skierowany jest do osób cierpiących na ciężkie choroby psychiczne, które wymagają dużej pomocy i resocjalizacji w miejscu zamieszkania. Z powyższych świadczeń może korzystać młodzież i dorośli objętych programem Transition-Age Youth (TAY).
- **Assertive Community Treatment/Mobile Treatment.** Assertive Community Treatment/Mobile Treatment to intensywne leczenie pozaszpitalne dla osób cierpiących na poważne choroby psychiczne, które mogą być osobami bezdomnymi lub osobami, w przypadku których bardziej tradycyjne formy leczenia ambulatoryjnego okazały się nieskuteczne. Świadczenia w ramach tego leczenia obejmują pomoc, terapię, resocjalizację i wsparcie. Osoby chore korzystają z zapewnianych przez multidyscyplinarny zespół świadczeń w swoim naturalnym środowisku. Z powyższych świadczeń mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli.
- **Case Management.** Świadczenia Case Management zapewniane są w domu lub w miejscowym ośrodku. Ich celem jest pomoc osobom chorym w dostępie do pełnego zakresu świadczeń związanych ze zdrowiem psychicznym oraz zapewnienie innej potrzebnej pomocy medycznej, społecznej i finansowej, a także świadczeń z zakresu poradnictwa, kształcenia, zakwaterowania i innego rodzaju wsparcia. Z powyższych świadczeń mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli.
- **Supported Living.** Świadczenia Supported Living to pozaszpitalna resocjalizacja i wsparcie dla osób cierpiących na ciężkie choroby psychiczne, które przy odpowiednim zindywidualizowanym wsparciu są w stanie samodzielnie żyć w wybranym przez siebie miejscu. Z powyższych świadczeń mogą korzystać osoby objęte programem TAY i dorośli.
- **Supported Employment.** Supported Employment (SE) obejmuje świadczenia z zakresu rozwoju zawodowego i praktyk zawodowych, wsparcia osobistego asystenta zawodowego i stałej pomocy związanej z zatrudnieniem dla osób cierpiących na poważne choroby psychiczne lub zaburzenia emocjonalne, które nie mogły znaleźć pracy, przerwały pracę lub pracowały z przerwami. Te zindywidualizowane świadczenia mają na celu umożliwienie osobom chorym wybrania, zdobycia i utrzymania pracy odpowiadającej ich zainteresowaniom, preferencjom i umiejętnościom. Z powyższych świadczeń mogą korzystać osoby objęte programem TAY i dorośli.
- **Residential Crisis.** Świadczenia Residential Crisis to krótkoterminowe, intensywne świadczenia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcie zapewniane w warunkach pozaszpitalnych. Ich celem jest uniknięcie szpitalnego leczenia psychiatrycznego lub skrócenie czasu pobytu w szpitalu. Z powyższych świadczeń mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli.
- **Mental Health-Related Laboratory.** Świadczenia obejmujące przeprowadzanie niezbędnych badań przez zatwierdzone laboratoria posiadające ważny numer świadczeniodawcy Medicaid związany z leczeniem psychiatrycznym w ramach systemu PMHS osób uprawnionych do korzystania ze świadczeń Medicaid. Z powyższych

świadczeń mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli uprawnieni do korzystania ze świadczeń Medicaid.

Dostęp do świadczeń

Wszystkie świadczenia w ramach PMHS zapewniane są w oparciu o kryteria kwalifikacji oraz kryteria dotyczące koniecznej pomocy medycznej. Osoby chcące skorzystać ze świadczeń z zakresu zdrowia psychicznego proszone są o telefon pod bezpłatny numer czynny przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu.

Administrative Services Organization (ASO): 1-800-888-1965

W celu skorzystania z innych świadczeń z zakresu zdrowia psychicznego, w tym między innymi ze świadczeń związanych z zatrudnieniem wspieranym, lub uzyskania dostępu do środków związanych ze zdrowiem psychicznym w ramach lokalnej jurysdykcji prosimy o skontaktowanie się z odpowiednim urzędem **Core Service Agency**.

Allegany County Core Service Agency

Allegany Co. Mental Health System's Office
P.O. Box 1745
Cumberland, Maryland 21501-1745
Tel.: 301-759-5070
Faks: 301-777-5621
E-mail: mhso@hereintown.net

Anne Arundel County Core Service Agency

Anne Arundel County Mental Health Agency
Box 6675, MS 3230
1 Truman Parkway, Suite 101
Annapolis, Maryland 21401
Tel.: 410-222-7858
Faks: 410-222-7881
E-mail: mhaaac@aol.com

Baltimore City Core Service Agency

Baltimore Mental Health Systems, Inc.
201 East Baltimore Street, Suite 1340
Baltimore, Maryland 21202
Tel.: 410-837-2647
Faks: 410-837-2672

Baltimore County Core Service Agency

Bureau of Mental Health of Baltimore County Health Department
6401 York Road, Third Floor
Baltimore, Maryland 21212
Tel.: 410-887-3828
Faks: 410-887-4859

Calvert County Core Service Agency

P.O. Box 980
Prince Frederick, Maryland 20678
Tel.: 410-535-5400
Faks: 410-535-5285

Carroll County Core Service Agency

290 South Center Street, P.O. Box 460
Westminster, Maryland 21158-0460
Tel.: 410-876-4440
Faks: 410-876-4929

Cecil County Core Service Agency

401 Bow Street
Elkton, Maryland 21921
Tel.: 410-996-5112
Faks: 410-996-5134

Charles County Core Service Agency

Charles County Human Services Partnership
P.O. Box 2150,
6 Garrett Avenue
LaPlata, Maryland 20646
Tel.: 301-396-5239
Faks: 301-396-5248

Frederick County Core Service Agency

Mental Health Mgmt Agcy of Frederick County
22 South Market Street, Suite 8
Frederick, Maryland 21701
Tel.: 301-682-6017
Faks: 301-682-6019

Garrett County Core Service Agency

1025 Memorial Drive
Oakland, Maryland 21550-1943
Tel.: 301-334-7440
Faks: 301-334-7441
E-mail: gccsa@dnhmh.state.md.us

Harford County Core Service Agency

Office on Mental Health
206 South Hays Street, Suite 201
Bel Air, Maryland 21014
Tel.: 410-803-8726
Faks: 410-803-8732

Howard County Core Service Agency

Howard County Mental Health Authority
9151 Rumsey Road, Suite 150
Columbia, Maryland 21045
Tel.: 410-313-7350
Faks: 410-313-7374
E-mail: hcmha@hcmha.org

Mid-Shore Core Service Agency

(hrabstwa: Caroline, Dorchester, Kent,
Queen Anne i Talbot)
Mid-Shore Mental Health Systems, Inc.
8221 Teal Drive, Suite 203
Easton, Maryland 21601
Tel.: 410-770-4801
Faks: 410-770-4809

Montgomery County Core Service Agency

Department of Health & Human Services, Montgomery County Government
401 Hungerford Drive, 5th Floor
Rockville, Maryland 20850
Tel.: 240-777-1400
Faks: 301-279-1692

Prince George's County Core Service Agency

Prince George's Co. Dept. of Family Services
Mental Health Authority Division
5012 Rhode Island Avenue, Room 114
Hyattsville, Maryland 20781
Tel.: 301-985-3890
Faks: 301-985-3889

St. Mary's County Core Service Agency

St. Mary's County Dept. of Human Services
23115 Leonard Hall Drive, PO Box 653
Leonardtown, Maryland 20650
Tel.: 301-475-4200, wewn. 1680
Faks: 301-475-4000

Wicomico Somerset County Regional Core Service Agency

108 East Main Street
Salisbury, Maryland 21801
Tel.: 410-543-6981
Faks: 410-219-2876

Washington County Core Service Agency

Washington County Mental Health Authority
339 E. Antietam Street, Suite #5
Hagerstown, Maryland 21740
Tel.: 301-739-2490
Faks: 301-739-2250

Worcester County Core Service Agency

P.O. Box 249
Snow Hill, Maryland 21863
Tel.: 410-632-1100
Faks: 410-632-0065
E-mail: worcsa@dmv.com

4. *Division of Workforce Development and Adult Learning [wydział rozwoju siły roboczej i kształcenia osób dorosłych]*

Celem działalności wydziału Youth Service Division [wydział świadczeń dla młodzieży] biura Office of Workforce Development [biuro rozwoju siły roboczej] jest udostępnianie programów i świadczeń, które pomagają młodym ludziom w wieku od 14 do 21 lat w realizacji celów związanych z wykształceniem i pracą. Młodzież bierze udział w zajęciach, które koncentrują się na osiągnięciach szkolnych, umiejętnościach pomagających w zdobyciu pracy i umiejętnościach przydatnych w normalnym życiu. Biuro Office of Workforce Development wspiera różne programy realizowane w ramach społeczności lokalnej, które obejmują świadczenia związane z zatrudnieniem i szkoleniami dla wszystkich młodych osób, w tym dla osób niepełnosprawnych. W ośrodkach Workforce Development Center [ośrodek rozwoju siły roboczej] młodzież może szukać pracy, wybrać lub zmienić zawód bądź też zdobyć nowe umiejętności. Usługi związane z doradztwem zawodowym, szkoleniami, dostęp do komputera oraz inne świadczenia wsparcia oferowane są za pośrednictwem rad Workforce Investment Board [rada ds. inwestycji w zakresie siły roboczej] i ich ośrodków One Stop. Osoba, która chce korzystać z tych świadczeń, musi udać się do lokalnego ośrodka Workforce Development Center.

Wsparcie dla osób niepełnosprawnych podejmujących naukę w szkole policealnej

Przejście ze szkoły średniej do szkoły policealnej może być trudne.

Czy w szkole policealnej będzie tak samo jak w szkole średniej? Od czego mam zacząć? Gdzie mam się zwrócić o pomoc? Czy otrzymywana pomoc będzie taka sama jak w szkole średniej? Czy moi rodzice będą uczestniczyli w planowaniu pomocy? Takie pytania często zadają sobie młode osoby niepełnosprawne przygotowujące się do podjęcia nauki w kolegium. Poniżej można znaleźć odpowiedzi na niektóre z nich. Amerykański Departament Oświaty wydał również stosowny informator, który jest dostępny pod adresem: www.ed.gov.

Różnice pomiędzy szkołą średnią a kolegium

- **Czy w dalszym ciągu będę objęty indywidualnym programem nauczania?**

Nie. Ustawa IDEA wymaga, aby każdy uczeń niepełnosprawny został objęty indywidualnym programem nauczania, jednak jej postanowienia nie mają zastosowania do kolegiów, szkół zawodowych i uniwersytetów. W przypadku tych placówek zastosowanie mają inne ustawy federalne, w tym ustawa Americans with Disabilities Act (ADA) [ustawa o osobach niepełnosprawnych] i paragraf 504 ustawy Vocational Rehabilitation Act [ustawa o rehabilitacji zawodowej]. Obowiązki spoczywające na kolegiach, szkołach zawodowych i uniwersytetach znacznie odbiegają od tych, które spoczywają na szkołach średnich. Najważniejszą różnicą jest to, że szkoły policealne współpracują wyłącznie z uczniem, a nie z jego rodzicami. Jako uczniowie kolegium młodzi ludzie mają znacznie większe obowiązki. Wspomniane powyżej ustawy nakładają na nich obowiązek ubiegania się o świadczenia i przedstawienia stosownej dokumentacji związanej z niepełnosprawnością. Muszą oni aktywnie uczestniczyć w całym procesie.

- **Czy będę miał takie same udogodnienia, jak w szkole średniej?**

Niekoniecznie. Indywidualny program nauczania nie jest kontynuowany w szkole policealnej. Szkoła ustala, z jakich udogodnień będzie mógł korzystać uczeń, po przeanalizowaniu dokumentacji i zebraniu wszystkich informacji.

Świadczenia w kolegium

- **Do kogo mam się zwrócić o świadczenia?**

W każdej szkole policealnej znajdują się osoby, których zadaniem jest udzielanie pomocy osobom niepełnosprawnym. Osoby te zatrudnione są w biurze Disability Support Services (DSS) [biuro ds. osób niepełnosprawnych]. Aby korzystać z udogodnień i/lub innych świadczeń uczeń musi **sam zgłosić się** do biura DSS. Jego **obowiązkiem** jest poinformowanie szkoły o pomocy, jakiej potrzebuje.

- **Kiedy powinienem zgłosić potrzebę przyznania mi świadczeń?**

Chociaż uczeń może złożyć wniosek o możliwość korzystania z udogodnień w szkole policealnej w dowolnym momencie, zaleca się, aby spotkanie z przedstawicielem biura DSS odbyło się jak najszybciej, nie później niż na **miesiąc** przed rozpoczęciem się semestru. Organizacja udogodnień i świadczeń wymaga czasu. Niektóre z nich wymagają więcej czasu niż inne. Udogodnienia nigdy nie są stosowane retroaktywnie. Uczeń nie powinien czekać do momentu, kiedy pojawią się kłopoty z nauką.

- **Jakie dokumenty muszę przedstawić?**

Szkoły ustalają swoje własne normy związane z dokumentacją. Niektóre z nich mogą wymagać większej ilości dokumentów niż inne, ale wszystkie wymagają przedstawienia dokumentacji przygotowanej przez profesjonalistę posiadającego stosowne kwalifikacje. Uczeń **zobowiązany jest pokryć wszelkie opłaty** związane z uzyskaniem wymaganych dokumentów. Najważniejsze elementy dokumentacji:

- diagnoza opisująca niepełnosprawność,
- opis stosowanych metod diagnostycznych,
- opis aktualnych ograniczeń związanych z funkcjonowaniem w środowisku szkolnym i w domu,
- opis oczekiwanego pogłębienia się niepełnosprawności lub stabilności,
- opis udogodnień, świadczeń i/lub leków stosowanych aktualnie i wcześniej,
- zalecenia dotyczące udogodnień, urządzeń pomagających w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych, funkcji pomocniczych, strategii kompensacyjnych i/lub dodatkowej pomocy.

Chociaż indywidualny program nauczania może pomóc w rozpoznaniu świadczeń, które okazały się skuteczne, zwykle **nie** jest wystarczający dla szkoły policealnej.

Korzystanie z udogodnień w szkole policealnej

- **Jakie udogodnienia są zapewniane?**

Udogodnienia to zmiany w wymaganiach szkolnych, które są niezbędne w celu zapewnienia równego dostępu dla osób niepełnosprawnych. Przykładowe udogodnienia:

- wydłużony czas podczas sprawdzianów,
- książki w innym formacie,
- tłumacze języka migowego,
- czytniki ekranowe,
- systemy rozpoznawania mowy,
- inne technologie wspierające.

Biuro DSS ustali z uczniem odpowiednie udogodnienia.

Udogodnienie, które wiąże się ze znaczącą zmianą podstawy programowej, **nie mogą zostać zapewnione**. Odstąpienie od realizacji programu jest niedozwolone. Aby ukończyć szkołę, niepełnosprawni uczniowie **muszą** spełnić wszystkie wymagania określone w programie nauczania.

Informacje dodatkowe:

Link do informacji na temat zatrudnienia dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy:

www.dllr.state.md.us/employment/disabilities.shtml

Wykaz lokalnych ośrodków One Stop:

www.dllr.state.md.us/county/

Rola rodziców w procesie planowania przyszłości dziecka po ukończeniu szkoły

Co mogą zrobić rodzice, aby przygotować się do rozmowy na temat planowania przyszłości po ukończeniu szkoły?

Rodzice mogą przygotować się do rozmowy na temat planowania przyszłości dziecka po ukończeniu szkoły i świadczeń, jakie ich dziecko potrzebuje, w następujący sposób:

- porozmawiać z dzieckiem o jego zainteresowaniach i preferencjach związanych z aktualnymi zajęciami i zajęciami pozaszkolnymi; cały proces planowania przyszłości po ukończeniu szkoły opiera się na zainteresowaniach i preferencjach ucznia,
- współpracować ze szkołą w zakresie rozwijania u dziecka umiejętności podejmowania własnych decyzji,
- zapoznać się z urzędami przedstawionymi w niniejszym informatorze,
- pielęgnować i wspierać marzenia dziecka dotyczące jego przyszłości,
- pomóc dziecku w przygotowaniu się do spotkania zespołu ds. indywidualnego programu nauczania poprzez udzielenie mu pomocy w zastanowieniu się nad tym, co chce robić po zakończeniu szkoły,
- prowadzić archiwum domowe z niezbędnymi informacjami; w archiwum mogą znajdować się następujące dokumenty i informacje:
 - ☐ ostatnie indywidualne programy nauczania dziecka,
 - ☐ informacje kontaktowe dotyczące urzędów oferujących świadczenia dla osób dorosłych,
 - ☐ opinia końcowa dziecka (którą dziecko dostanie po ukończeniu szkoły średniej),
 - ☐ informacje na temat Supplemental Security Income (SSI) i ubezpieczenia Medicaid dziecka (jeżeli dotyczy),
 - ☐ kopie wszystkich ocen i opinii na temat dziecka,
 - ☐ terminy składania wniosków w urzędach,
 - ☐ korespondencja z urzędami.

Rola ucznia w procesie planowania przyszłości po ukończeniu szkoły

Plany związane z przyszłością po ukończeniu szkoły średniej pomagają niepełnosprawnym uczniom ustalić cele związane z dalszym kształceniem i przygotować programy, które pomogą je zrealizować. Bez udziału ucznia w procesie planowania zamierzone rezultaty nie zostaną osiągnięte.

W celu przygotowania się do procesu uczniowie powinni:

- porozmawiać ze swoimi rodzicami na temat swoich zainteresowań (o tym, co teraz lubią robić, niekoniecznie o tym, co zamierzają robić po ukończeniu szkoły),
- zbadać rynek pracy,
- przygotować się do obrony swojego stanowiska podczas spotkań zespołu ds. indywidualnego programu nauczania (poćwiczyć z rodzicami i/lub nauczycielem),
- zadawać pytania podczas spotkań zespołu ds. indywidualnego programu nauczania (Co ma Pan/Pani na myśli, mówiąc, że mam problemy z nauką? Czy muszę poinformować pracodawcę o tym, że mam problemy z czytaniem?).

Informacje na temat kontaktowania się z placówką oferującą stosowne świadczenia

W celu realizacji celów związanych z zatrudnieniem, dalszą nauką, szkoleniem lub samodzielnym życiem Państwa syn lub córka mogą wymagać świadczeń dla osób dorosłych. Dlatego też zanim dziecko opuści szkołę średnią konieczne jest nawiązanie odpowiednich kontaktów, tak aby nie było przerwy w otrzymywaniu świadczeń. Za Państwa zgodą przedstawiciel szkoły pomoże Państwu nawiązać kontakty z odpowiednimi świadczeniodawcami. Państwa obowiązkiem jest złożenie stosownych wniosków. Jako osoba dorosła Państwa dziecko będzie musiało samo zadbać o to, aby otrzymywało potrzebne świadczenia.

Informator dotyczący planów związanych z rozpoczęciem nowego etapu w życiu zawiera informacje na temat potencjalnych świadczeń dla osób dorosłych. Znajdują się w nim informacje dotyczące kryteriów kwalifikacyjnych poszczególnych urzędów i dane kontaktowe. Pomogą one Państwu i Państwa dziecku w przejściu do kolejnego etapu w życiu i skontaktowaniu się z placówkami zapewniającymi świadczenia dla dorosłych.

Zapoznanie się z Informatorem jest pierwszym krokiem w procesie nawiązywania współpracy ze stosownym urzędem. Informator zawiera informacje niezbędne do wybrania właściwego urzędu. Od nauczycieli ze szkoły dziecka mogą Państwo otrzymać dane kontaktowe i inne informacje niezbędne w procesie składania wniosków.

Otrzymanie Informatora stanowi pierwszy etap w kontaktach z urzędami oferującymi świadczenia dla dorosłych. Przekazanie niniejszego Informatora jest częścią procesu planowania przejścia do kolejnego etapu w życiu dziecka. Składając podpis na niniejszym formularzu, potwierdzają Państwo otrzymanie Informatora.

Imię i nazwisko ucznia: _____

Podpis ucznia: _____

Podpis rodzica/opiekuna: _____

Data: _____

Lokalny system szkolny:

Departament Oświaty Stanu Maryland
Wydział Nauczania Specjalnego/Służby Wczesnej Interwencji
200 West Baltimore Street, 9th Floor
Baltimore, Maryland 21201
www.MarylandPublicSchools.org
